

turis contingentibus, de quibus est præcipua illuminatio, quia licet Angelus utatur propriis speciebus talium rerum, non poterit veritatem ipsam in se cognoscere, sed per medium extrinsecum, et auctoritatem dicentis, et idem est, quando illuminatio est de rebus præteritis, quæ jam non exstant, nec habent causam necessariam. Quod si illuminatio sit de re existente, vel tantum proponitur simplex veritas, quod talis res existat, et tunc non erit vera illuminatio, sed simplex narratio, vel excitatio ad attendendum. Si vero illuminatio sit de aliquibus rationibus talis mysterii Angelo occultis, et ex voluntate divina pendentibus, tunc non poterit Angelus illuminatus per proprias species talis mysterii cognoscere rationes illas in se, quia non repræsentantur per tales species, nec fortasse videri clare possunt, nisi in Verbo Dei; ergo ex vi illuminationis Angeli, nunquam res cognoscitur, nisi in veritate Angeli loquentis.

24. *Secunda aliorum solutio rejicitur.* — *Difficultatis decisio tenenda.* — *Probatur efficaciter.* — Propter hanc fortasse causam dixerunt auctores supra citati, per illuminationem Angeli fieri, ut confortetur intellectus Angeli ad videndam veritatem, de qua illuminatur, in ipso Verbo Dei, et per ipsam visionem beatam. Sed, quia hoc probabile non est (ut ostendi): respondeo, concedendo, Angelum ex vi illuminationis alterius, solum videre clare, et in se conceptum Angeli illuminantis: veritatem autem de qua illuminatur, solum cognoscere per iudicium, et assensum fundatum in veritate illuminantis. Ita docent Scotus et Bassolis in locis supra citatis ex 2, distinct. 9, et probatur efficaciter discursu facto. Nec hoc est contra perfectionem illius status beatifici, quia imprimis ille assensus non est fidei, qualis est in nobis, sed est evidens in testificante, quia Angelus illuminatus evidenter videt Angelum sibi loquentem, et de tali re testificantem, et illum esse beatum, nec posse mentiri. Unde scit etiam Angelum se illuminantem accepisse veritatem, quam sibi proponit, ab ipso Deo, vel immediate, si Angelus sit supremæ Hierarchiæ: vel saltem mediate, si sit alicujus ordinis intermedii. Et ita cognoscit ultimate rem sibi propositam in prima veritate clare, et evidenter revelante, quæ est perfectissima cognitio, et ad accidentalem beatitudinem expectans, et secundum locum perfectionis in ea tenens, post visionem Dei, et rerum, quæ in ipso formaliter videntur.

25. *Rejicitur modus quo Scotus et Bassolis explicant illuminatum videre rem, de qua illuminatur.* — Addunt vero Scotus et Bassolis, Angelum ex hac illuminatione, seu locutione in se recepta, convertere se ad videndum veritatem in Angelo illuminante rem, de qua sibi loquitur, et hanc cognitionem visionem vocant, dicuntque perfectiorem esse auditione. Sed hoc obscurum, et difficile apparet; nam si nomine auditionis intelligant solam impressionem speciei intelligibilis, et illam comparent ad actum secundum cognoscendi per illam elicitum, sic verum est, actum hunc esse perfectiorem, quam sit pura speciei impressio. Verumtamen improprie sola receptio speciei vocatur auditio: quia auditio actionem vitalem audientis significat. Et consequenter improprie actus ille vocatur visio ab auditione distincta, cum per illam primo percipiatur mens, et sermo loquentis, et res dicta non concipiatur nisi per verbum, seu conceptum ejus. Si vero per auditionem intelligant illum actum intelligendi, quod Angelus illuminatus rem cognoscit per locutionem alterius: non apparet quis sit alius actus cognitionis ejusdem rei auditæ ab alio, quam visionem ipsi appellant, et dicunt esse perfectiorem. Nam ipsi etiam aiunt, per eam converti Angelum illuminatum ad videndam eandem rem in Angelo illuminante. Quæ videtur repugnantia, quia videre in Angelo illuminante, nihil aliud esse potest nisi videre mentem illuminantis, et in illa, seu per illam cognoscere rem, de qua ille loquitur. Hæc autem visio non est actus distinctus ab auditione, nec est posterior illa, sed vel omnino simul, vel si idem actus ratione distinguatur, ut visio cogitationis Angeli illuminantis, et ut auditio rei, de qua illuminat, prior natura est visio illa, quam auditio.

26. *Proponitur verus modus.* — Unde dico, post inditam speciem ab Angelo illuminante immediate elici actum in illuminato, quo et actum loquentis, et veritatem sibi propositam cognoscat. Post hunc vero actum posse Angelum illuminatum magis directe, et proprie concipere, et apprehendere rem jam sibi propositam per verbum alterius, utendo propriis speciebus ejusdem rei, quas potest habere congenitas ad cognoscendam rem illam, ut possibilem, seu quoad quidditatem abstrahentem ab existentia. Nihilominus tamen si hæc apprehensio secunda includat iudicium veritatis sibi illuminatæ, necesse est ut apprehendatur sub habitudine ad revelantem, quia talis veri-

tas solum per illam revelationem manifestata est, et quoad hoc semper retinet rationem auditionis, et quasi credulitatis.

CAPUT XV.

QUO PROGRESSU, ET ORDINE SUPERNATURALES ILLUMINATIONES ANGELORUM, A DEO USQUE AD INFIMOS ANGELOS DERIVENTUR.

Tres suppositiones. — Tria in hoc titulo supponuntur, et multa alia quærentur. Primo enim supponitur, primum fontem et originem omnium illuminationum Angelorum esse Deum ipsum. Quod verissimum est: tum quia illuminationes sunt de his, quæ totam naturam angelicam superant, ut dictum est, et tradit D. Thomas, quæst. 9, de Verit., art. 1, ad 9, ea vero quæ sunt supra angelicam naturam, non possunt cognosci, nisi per revelationem, quæ a Deo incipiat, sub tali revelatione visionem beatificam comprehendendo. Tum etiam, quia principalis auctor talium illuminationum est Deus; reliqui vero omnes sunt ministri, ac propter ministerium revelationes accipiunt, et ab ipsomet Deo de sua voluntate, ac decretis certi redduntur. Quia nemo scrutatur, quæ sunt in corde et voluntate Dei, nisi spiritus Dei, et cui voluerit ipse revelare: at illuminationes angelicæ sunt de his secretis; ergo necesse est, ut ab ipso Deo originem ducant. Secundo supponitur necessarium esse, ut omnis illuminatio immediate fiat ab ipso Deo alicui Angelo. Patet, quia inter Deum, et totam collectionem Angelorum nullum est medium; ergo necesse est, ut illuminatio in aliquo Angelo immediate a DEO sit. Loquimur autem de solis Angelis beatis, quia reliqui exclusi jam sunt ab illa familiaritate cum Deo, ut infra dicemus. Solum ergo posset dubitari de Christo, ut homine: nam est quoddam medium inter purum Deum et omnes Angelos. Verumtamen ante Incarnationem non erat hoc medium; et ideo tunc necessarium erat illuminationem Angelorum immediate inchoari a Deo per divinitatem ipsam circa aliquem Angelorum. Post Incarnationem autem credendum est illuminari omnes Angelos, etiam supremos a Christo Domino tanquam a capite, et principali salutis auctore, ad quam salutem hæc illuminationes ordinantur. Nunc autem, quia Christus Deus est, sub Deo ipsum comprehendimus. Tertio supponimus, hanc illuminationem non fieri a Deo immediate omnibus Angelis, sed per superiores ad inferiores descendere. Hoc satis in

superioribus probatum est contra Durandum; est ergo hæc ordinaria lex divinæ providentiæ, ut cæteri theologi cum Dionysio docent.

2. *Primum dubium.* — *Quo pacto illuminationum series disponatur.* — His ergo suppositis varia oriuntur dubia. Primum est, an Deus unum tantum Angelum illuminet, semperque eundem, ita ut per eum omnes alios illuminet; vel plures sint Angeli, qui a Deo immediate illuminantur: cum quo aliud conjunctum est, nimirum, an prius saltem ordine naturæ, et causalitatis illuminentur omnes Angeli superiores, quam quilibet inferiorum; seu e contrario, an contingat per illuminationem aliquid scire inferiorem Angelum, quod aliqui superiores nesciunt? Potestque hoc dubium tractari tam inter Angelos diversarum Hierarchiarum, quam intra eandem Hierarchiam; imo et intra eundem ordinem. Vel certe etiam inter æquales in specie, si in Angelis dantur.

3. *Quid respondendum videatur ponentibus Angelos omnes specie distinguere.* — Unde advertere oportet, hoc dubium maxime habere locum in opinione asserentium non dari duos Angelos unius speciei: nam inde sequitur, tantum unum esse supremum omnium Angelorum in natura, et consequenter etiam in gratia, et gloria, quæ juxta proportionem data esse creduntur. Unde, si vera est regula Dionysii, quod Deus illuminat inferiores per superiores, videtur sequi, Deum solum per illum supremum Angelum illuminare omnes inferiores. Et consequenter in altera parte dubii sequi videtur, quoties illuminatio pervenit ad aliquem inferiorem per omnes superiores ad eum pervenisse, et si perveniat ad infimum omnium Angelorum, prius factam esse in omnibus Angelis superioribus. Ac proinde nihil revelari inferiori Angelo, quod ab omnibus superioribus non faciatur: quia per illos omnes tantum de manu in manum; a supremo usque ad infimum descendit. Probatur tota illatio ex generali regula proposita, quod Deus illuminat inferiores Angelos per superiores. Nam sicut ob hanc causam Deus illuminat secundum per primum, ita tertium per secundum, et sic consequenter de cæteris: nam semper eadem proportio servatur.

4. *Rejicitur talis revelationum series.* — Hæc autem parum credibilia per se statim apparent. Cur enim in tanta multitudine Angelorum fingemus, illam seriem revelationum descendere a Deo usque ad infimum Angelum per tot media? Præsertim quia sæpe in Scriptura legimus unum Angelum ad plures simul loqui,

Deique voluntatem intimare, Apocal. 7, 9, 16, etc. Et ex eisdem locis colligi potest non quidquid revelatur uni Angelorum, omnibus etiam superioribus manifestari. Quod pro comperto habet Bernardus loquens de mysterio Incarnationis Angelo Gabrieli revelato, et nulla est ratio, cur hoc ex lege divinæ providentiæ reputetur necessarium: imo contrarium potest rationibus, et congruentiis suaderi, ut in discursu videbimus. Præterea fundamentum quod supponitur, scilicet omnes Angelos esse inæquales, et specie distantes, falsum est, ut supra vidimus; et ideo necessarium non est, ut detur unus Angelus supremus, in quem omnes divinæ illuminationes immediate prius confluant, ut inde aliis communicentur, et quasi distribuuntur. Nam in suprema specie Seraphinorum esse poterunt plures Angeli æquales. Quanquam etiam illo principio posito, non esset necessarium solum illum primum Angelum a Deo immediate illuminari, ut docet divus Thomas, quæst. 112, art. 3, ad 4, et statim declarabitur. Imo licet in suprema specie Angelorum sint plures Angeli, non est necesse ut illi soli immediate illuminentur a Deo: neque inter ipsas species Angelorum (etiamsi in singulis sint plura individua) est necessaria illa subordinatio, ut semper illuminatio descendat a suprema ad infimam per omnes intermedias. Ut ergo res tota distinctius intelligatur, dicemus prius de prima Hierarchia, quo ordine illuminationes in ea fiant; et inde facile patebit, quid in cæteris ad interrogationes propositas respondendum sit.

5. *Assertio tripartita.* — *Ostenditur prima pars auctoritate.* — Dico ergo primo omnes Angelos primæ Hierarchiæ secundum ordinariam legem a Deo immediate illuminari: licet aliquando etiam mediate illuminentur, et tunc ille ordo servatur, ut inferiores mediis superioribus illuminentur, et non e contrario. Primam partem docet divus Thomas, 1 part., quæst. 112, art. 3, ex Dionysio, capite 7, de cœlest. Hierarch., et Athanasio, lib. de communi Essentia, etc., dicente: *Quemadmodum discrimen ordinis in supernis potestatibus cognovimus: ita quoque stationis, et scientiæ discrimina sunt, Throni scilicet, Cherubim, et Seraphim, qui sine ullo mediatore, aut interprete a Deo condiscunt*, etc. Et ratio est, quia omnes Angeli illius Hierarchiæ, etiamsi diversorum ordinum sint, sunt proprie assistentes, ut a proprie ministrantibus distinguuntur, ut supra visum est: sed una, et præcipua conditio assistentium est, ut habeant immediatam ha-

bitudinem ad Deum, ut secreta, et mysteria ejus ab ipso immediate accipiant, et de illis illuminentur, ut ibidem diximus ex doctrina Dionysii et D. Thomæ supra; ergo. Unde colligimus, regulam illam, quod Deus illuminat Angelos inferiores per superiores, non esse in universum, et absolute intelligendum de omnibus ordinibus Angelorum, sed de illis, qui ex conditione suæ naturæ, seu status non habent immediate illuminari a Deo, neque ei specialiter assistunt. Quapropter licet Angeli primæ Hierarchiæ inæquales sint vel in ordinibus, et generibus, vel etiam in speciebus intra eundem ordinem; nihilominus in aliqua conditione, vel differentia generica conveniunt, in qua habent quamdam æqualitatem, ratione cujus omnes sunt a Deo immediate illuminabiles, non solum secundum absolutam potentiam, sed etiam secundum ordinariam legem.

6. *Ostenditur secunda pars.* — Secundam etiam partem, nimirum, aliquando intra eandem primam Hierarchiam Deum illuminare quosdam Angelos per alios, docet idem D. Thomas, d. q. 112, a. 3, ad 4, et q. 113, a. 2, ad 2, et idem tradit Albertus super Dionysium, c. 7, de cœlest. Hier., et ibi Carthusianus, art. 33, et hoc suadent aliquæ conjecturæ, et rationes in principio positæ: et amplius declaratur, quia licet omnes Angeli primæ Hierarchiæ in hoc habeant aliquam communicationem, et similitudinem, non tamen perfectam æqualitatem; ergo quamvis aliquando omnes immediate a Deo audiant mysteria, non est necesse, ut semper, et in omnibus ita doceantur. Confirmat hoc D. Thomas morali exemplo, quia inter principes, qui regi assistunt, unus familiaris agit cum rege, et plura secreta ab illo audit, quam alius.

7. *Ostenditur tertia pars.* — Tertiam denique partem tradit idem Doctor sanctus in citatis locis, et q. 106, art. 3, ex regula Dionysii c. 3, de Eccl. Hier., quod Deus per superiora inferiora gubernat, quam legem in cœlesti republica, quæ ordinatissima est, observari oportuit. Quamvis ergo Deus de multis rebus omnes assistentes Angelos immediate illuminet; nihilominus quando vult unum ex illis per alium illuminare, semper utitur superiori tanquam ministro ad illuminandum; et e contrario. An vero aliud fieri possit, vel interdum ex dispensatione fiat, statim dicitur. Unde fit, quod si omnes Angeli specie differunt, solus unus Seraphim supremus a solo Deo, vel Christo semper illuminatur secundum ordinariam legem. Quia non habet superiorem

Angelum, quo mediante illuminetur. Si autem sunt plures Seraphini ejusdem speciei supremæ, omnes illi, quoties illuminantur, a solo Deo immediate illuminantur: quia sicut non illuminatur superior ab inferiori, ita neque ab æquali, quia in eis non invenitur fundamentum talis regiminis, et quia regula Dionysii hoc etiam comprehendit.

8. *Secunda assertio.* — Dico secundo, quando Deus aliquos Angelos immediate illuminat, non est necesse, ut illuminatio illa omnibus aliis ejusdem Hierarchiæ communicetur. Probatur, quia non est necesse, ut immediate, vel mediate communicetur. Prior pars probatur, quia dictum est, non semper Deum illuminare immediate omnes Angelos primæ Hierarchiæ; ergo potest illuminare quosdam, et non alios ejusdem Hierarchiæ; ergo illuminando immediate Seraphinos, potest non illuminare Cherubinos, vel Thronos. Posterior vero pars probatur: quia Seraphini, verbi gratia, recipientes illam revelationem Dei possunt non communicare illam inferioribus: ergo tunc inferiores, nec mediate, neque immediate illuminabuntur a Deo. Consequentia clara est supposita priore parte. Antecedens vero probatur: tum quia Seraphini illam recipientes illuminationem sunt omnino liberi ad non communicandum illam aliis, nisi præcipiantur: imo illam nunquam communicabunt, nisi ex nutu, et voluntate Dei. Potest autem Deus non habere talem voluntatem, imo contrariam, quia propter varias suæ providentiæ rationes, potest rem illam sub secreto (ut sic dicam) talibus Angelis, et non aliis revelare.

9. *Primum corollarium bipartitum.* — *Probatur prior pars corollarii.* — Unde infero ulterius interdum fieri posse, ut inter Angelos, qui immediate illuminantur a Deo, aliqui inferiores recipiant illuminationem, quæ nec superioribus communicetur, nec inferioribus: ut, verbi gratia, quod Cherubini illuminentur, et non Seraphini, nec Throni. Probatur prior pars: quia illa immediata revelatio est consentanea conditioni, et statui omnium ordinum primæ Hierarchiæ, ut dictum est. Quo posito nulla est ratio ad asserendum, nihil revelare Deum secundo ordini Angelorum, quod non revelet primo: quia non utitur primo ordine, ut ministro, vel medio ad illuminandum secundum. Neque est inconveniens, quod inferior beatus recipiat aliquod accidentale donum, vel gaudium, aut quid simile, quod beatiori non communicetur; tum quia in aliis

donis non solum æqualis est, sed etiam excedit superior; tum etiam quia istæ revelationes non semper fiunt propter meritum, aut dignitatem recipientis, sed in ordine ad ministeria aliorum Angelorum, vel propter alias rationes divinæ providentiæ. Propter quas rationes, potest etiam Deus interdum aliquod occultare superioribus, quod inferioribus, quasi in secreto revelet. Unde consequenter idem dicendum est de ipsis Seraphinis inter se, quatenus intra illum ordinem dantur, etiam supremi, medii, et infimi: nam potest Deus revelare aliqua inferioribus, quæ non revelet superioribus, propter easdem rationes: nam est eadem proportio in gradibus ejusdem ordinis, quæ est in diversis ordinibus inter se.

10. *Probatur secunda pars.* — Unde a fortiori probatur altera pars, quia si Angeli ordinis medii per divinam illuminationem possunt aliqua scire, quæ superiores ignorant, majori ratione poterunt Angeli inferioris ordinis ignorare, quæ per talem illuminationem Angeli ordinis medii cognoscunt, et quod in Cherubinis explicuimus, habet locum in Thronis respectu suorum inferiorum, quia etiam illi recipiunt immediate illuminationem a Deo: et ideo etiam possunt illi soli immediate illam recipere, et ipsi eam intra se continere, non communicando illam aliis. Unde tandem concluditur, idem esse dicendum de Angelis æqualibus, supposito dari plura individua eorum in suis speciebus, quia nullus illorum per alium illuminatus, et ideo potest unus illuminari, et non alii ejusdem speciei: tum quia nulla est necessitas causalitatis, vel concomitantæ, sed hoc pendet ex divina voluntate, nec æqualitas in natura, vel beatitudine essentiali sufficit: tum etiam quia hæc illuminationes ordinantur ad ministeria specialia, et ad aliquod ministerium potest pertinere, vel sufficere illuminatio uni facta, licet aliis similibus non fiat.

11. *Superior doctrina de aliis Hierarchiis explicatur.* — Atque ex his quæ de prima Hierarchia dicta sunt, facile explicari possunt, quæ ad reliquas spectant. Supponimus enim, secundum ordinariam legem omnes inferiores Hierarchias illuminari per primam; unde fit, ut nihil reveletur sex ordinibus inferioribus, quod non sit prius notum primæ Hierarchiæ. Nihilominus tamen etiam sequitur ex dictis, posse Angelos inferiorum Hierarchiarum de aliquibus illuminari, quas multi ex Angelis supremæ Hierarchiæ, et cujuscumque ordinis ejus ignorent, quia de illis non illuminantur.

Probatur, quia Throni, verbi gratia, recipientes a Deo aliquam illuminationem possunt ex Dei voluntate illam communicare inferioribus Hierarchiis, vel aliquibus Angelis earum, paucis, vel multis pro Dei arbitrio: non revelando illam cæteris Angelis primæ Hierarchiæ. Declaratur, quia hoc fieri potest servata illa lege quod Angeli inferiores illuminantur mediis superioribus, qui a DEO immediate illuminantur, et nulla alia lex illi modo illuminationis obstat, et præterea hic etiam habent locum illæ duæ rationes, quod interdum potest inferior beatus aliqua scire per revelationem, quæ superior ignorat, et quod hæc revelationes fiunt præcipue propter ministeria; et ideo potest intercedere ratio, propter quam illuminatio ad inferiores descendat, et ad superiores non ascendat.

12. *Secundum corollarium.*—Secundo hinc infero non esse necessarium, ut illuminatio perveniens ad Angelum secundæ Hierarchiæ descendat per omnes species, imo nec per ordines primæ Hierarchiæ; sed fieri posse ut Seraphim, verbi gratia, immediate illuminet Dominationes, Potestates, aut Virtutes, et sic de cæteris. Probatur, quia in hoc servatur illa lex, quod inferiores semper illuminantur mediis superioribus, et Dionysius non dixit inferiores semper illuminari mediis omnibus superioribus. Nec ratio providentiæ hoc postulat: nam in corporibus videmus solem esse propriam causam suo modo immediatam, utique immediatione virtutis, plurimum effectuum, ad quos cæli intermedii per se non cooperantur, et licet sol suam virtutem diffundat per medium, illud non ex ordine causalitatis provenit, sed ex materiali agendi modo, qui inter Angelos non invenitur, et ideo potest supremus illuminare immediate aliquem inferiorum ordinum, non illuminando intermedios, nec aliud in illis agendo.

13. *Declaratur amplius.*—Declaratur denique ex dictis. Nam omnes ordines primæ Hierarchiæ immediate illuminantur a Deo, quamvis non omnes in natura, vel gloria æque illi similes sint; ergo similiter omnes ordines secundæ Hierarchiæ poterunt immediate illuminari a prima Hierarchia, et a quolibet ejus Angelo, etiamsi non omnes Angeli secundæ Hierarchiæ sint æque propinqui in natura, vel gloria Angelis supremæ Hierarchiæ, est enim eadem proportio; ergo illa veluti continua illuminationis communicatio per omnes ordines, vel species intermedias, necessaria non est, et idem censeo de tertia Hierarchia res-

pectu superiorum. Solum videtur probabile, tertiam Hierarchiam non illuminari nisi mediante secunda; sicut nec secunda illuminatur nisi mediante prima, ut servetur proportio, quamdiu sufficiens ratio differentiae nobis non est nota. Inter Hierarchias vero ex prima proportionem sumemus; nam sicut tota prima quoad illuminationem est sufficienter proportionata, et immediata ipsi Deo, saltem ut immediate ab ipso illuminari possit, licet non ex necessitate id semper fiat; ita secunda habet similem habitudinem ad primam, et tertia ad secundam, ut dictum est: et in hoc sensu verum erit, quod Dionysius ait, cap. 13, de cæl. Hier., Deum illuminare supremos Angelos immediate, et per medios illuminare extremos. Hoc enim de tribus Hierarchiis facile intelligitur, ad singulos vero ordines, vel species applicari non oportet, quia revera non videtur necessarium, nec convenienter ratione fundatum; et eodem modo explicanda sunt verba Athanasii supra dicentis, ab Angelis supremæ Hierarchiæ, *Erudiri inferiores ordines, atque ita deinceps cæteros pro suo gradu.* Hic enim ordo servatur, quoties per singulas Hierarchias, et plures earum choros diffunditur illuminatio; non est tamen necessarium, ut per illa omnia media semper descendat, et eodem modo intelligendus est Damascenus, lib. 2, cap. 3.

14. *Tertium corollarium.*—Unde tandem concludimus, fieri optime posse, ut per illuminationes aliqua mysteria innotescant Angelis, verbi gratia, quæ nec Archangelis, nec Principibus nota sint, quia possunt ad eorum statum, vel ministerium pertinere, et non cæterorum, et possunt multa ipsis imperari, seu revelari immediate per aliquem Angelum secundæ Hierarchiæ, ut dictum est. Quæ ratio etiam probat, unum infimum Angelum posse de re aliqua illuminari, quam alii Angeli ejusdem ordinis ignorent: quia potest solus illuminari de re ad proprium suum ministerium pertinente. Rursus eadem ratione sequitur, posse inferiores Angelos per illuminationes aliquas res scire, quas multi ex superioribus Hierarchiis, et ex quocumque illorum ordine ignorant. Quia licet necessarium sit, ut illuminatio ad inferiores per superiores deveniat; non tamen ut per omnes superiores descendat; quia unus Seraphim, verbi gratia, sufficit ad illuminandos omnes, vel quascumque Dominationes, Potestates, aut Virtutes, vel omnes immediate, et per se: vel inferiores ex illis mediis superioribus ejusdem Hierarchiæ, prout

voluerit, vel illi a Deo ordinatum fuerit. Ergo poterunt tunc reliqui ordines, vel Angeli primæ Hierarchiæ ignorare illa, quæ secundæ revelata sunt. Quia propter ordinem causalitatis, vel ministeria, non est necessarium, ut revelatio illa, seu illuminatio illis communicetur; ergo propter solam concomitantiam, vel dignitatem id affirmari non potest, cum hoc pendeat ex Dei voluntate: et nihil repugnet, digniore Angelum in quocumque gradu aliquid ignorare, quod inferior novit, ex his quæ supernaturalia sunt: et præsertim de his, quæ ab eis in Verbo formaliter non videntur, et idem cum proportione dicendum est de tertia Hierarchia respectu secundæ, vel primæ, ut facile consideranti patebit; et per hæc sufficienter responderum est ad interrogationes factas in numero secundo, et quascumque similes, quæ cogitari possunt. Objectio autem, quæ contra dicta fieri posset, in fine capituli dissolvetur.

15. *Secundum dubium, utrum Deus illuminet immediate Angelos secundæ vel tertiæ Hierarchiæ saltem de lege extraordinaria.*—*Probabilis est sententia negant.*—Hæc vero diximus secundum ordinariam legem providentiæ, ideoque dicendum superest, an hic ordo interdum mutetur. Consistit autem hic ordo in duobus. Unum est, quod sola prima Hierarchia illuminatur immediate a Deo. Aliud est, quod illuminatio, quæ per medium fit, per superiorem aliquem ad inferiorem descendit, et de utroque potest dubitari an in eo cadat mutatio, vel dispensatio. Prima ergo dubitatio erit, an Deus aliquando illuminet immediate Angelos ministrantes, id est, secundæ, vel tertiæ Hierarchiæ. Quod dubium simile est illi supra tractato, an Angeli assistentes interdum per se ministrent, ad extra, seu mittantur: nam sicut est lex ordinaria ut illi non mittantur: ita etiam est lex ordinaria, ut illi soli illuminentur immediate a Deo, et alii non nisi per illos. Unde sicut divus Thomas, in priori quæstione dicit, Angelos assistentes nunquam mitti, nec in hoc cadere dispensationem: ita in præsentis quæstione dicit Angelos non specialiter assistentes seu secundæ, et tertiæ Hierarchiæ nunquam a Deo immediate illuminari. Ita sumitur ex doctrina ejus in quæst. 106, art. 3, et quæst. 112, art. 2 et 3, et specialius id tradit q. 9, de Veritat., art. 2, semper utitur illa ratione, quod ordo conveniens spiritualibus substantiis, nunquam a Deo prætermittitur: quia Deus non solet præscriptum ordinem causarum, vel providen-

tiæ rerum naturis consentaneæ mutare, nisi propter homines, vel ad fidem confirmandam, vel ad ordinandos homines commodius in amorem, vel cognitionem Dei. At vero ad hunc fidem non confert prætermisio Angelorum angelici. Quia sicut nos operationes Angelorum non intuemur: ita nec talem ordinis mutationem percipere valemus. Addit etiam D. Thomas congruentias, quia quo angelicus ordo Deo est propinquior, eo esse debet immutabilior. Item quia in hoc quodammodo derogaretur dignitati superioris Angeli, si Deus illo prætermisio inferiorem immediate illuminaret.

16. *Probabilis etiam est secunda sententia affirmans.*—*Vera solutio.*—*Licet hæc secunda sententia de possibili vera sit, de facto probari nequit.*—Hæc sententia probabilis est, sed incerta. Nam contrarium interdum contingere supponit Bernardus, ser. 1, in *Missus est*, dum ait mysterium Incarnationis, prout revelatum fuit Gabrieli Archangelo, quando ad Virginem mittebatur, fuisse occultum cæteris Angelis, utique quoad illas particulares circumstantias, quæ Gabrieli notæ factæ sunt, ut ipse exponit, et confirmat in epistol. 77, ad Hugonem, in fine; ergo supponit Deum immediate illuminasse Gabrielem, sicut etiam ait immediate illum misisse. Quæ Bernardi sententia, licet certa non sit, est tamen probabilis, et supponit aperte immutari aliquando illum ordinem. Nisi dicamus, Gabrielem fuisse supremum, vel ex suprema specie Seraphinorum, quod difficilius creditu est, magisque doctrinæ divi Thomæ repugnat. Præterea conjecturæ in contrarium non cogunt, quia cognitio, et rationes providentiæ divinæ occultissima sunt, et non solum propter utilitatem, sed etiam propter dignitatem alicujus mysterii ab ipso intenti, vel propter peculiarem favorem alicujus sanctæ personæ, vel propter alias causas nobis nunc ignotas, potest Deus ordinem illum immutare. Quod licet nunc ignoretur, aliquando fortasse revelabitur Angelis, vel hominibus in patria, ut in majorem Dei admirationem, et laudem rapiantur. Neque obstat propinquitas, quam ordo Angelorum superior ad Deum habet, nec etiam superioris Angeli dignitas, quia semper est subjecta Deo, et ab ipso infinite distans. Est ergo res dubia, solumque dicere possumus, quod in alia quæstione de ministris diximus, ex Scriptura probari non posse hujusmodi dispensationem; nec ratione posse ostendi factam, et ideo licet sit possibilis, non posse a nobis affirmari esse fac-